

ОБОВ'ЯЗКОВЕ РЕЗЕРВУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Перехід від періоду економічного спаду до сталого відновлення української економіки супроводжується зміною ролі держави у регулюванні економічних процесів. Ключовою складовою загальнодержавної економічної політики є грошово-кредитна політика. На сучасному етапі основною метою грошово-кредитної політики центральних банків багатьох розвинутих країн і країн, що розвиваються, є досягнення та підтримка цінової стабільності, що здійснюється за допомогою активного використання таких інструментів як політика обов'язкового резервування, облікова політика, регулювання обсягів рефінансування комерційних банків, операції на відкритому ринку.

Для досягнення та підтримки цінової стабільності у довгостроковому періоді у країнах з перехідною економікою, у тому числі й Україні, доцільним є, зокрема, використання обов'язкового резервування, яке є надзвичайно потужним, дієвим та простим у застосуванні інструментом грошово-кредитної політики з прямим характером дії. Обов'язкове резервування є інструментом подвійної дії: за його допомогою можна регулювати, по-перше, співвідношення між сукупними банківськими резервами і більш широкими грошовими агрегатами, по-друге – ліквідність банківської системи. Ефективність використання даного інструмента грошово-кредитної політики забезпечує встановлення норми резервування на довгостроковий період, оскільки навіть невеликі коливання норм обов'язкових резервів спричиняють значні зміни кон'юнктури ринку позичкових капіталів [10, с. 61]. Оптимальним нормативом обов'язкового резервування вважається такий, який є мінімальним та забезпечує виконання функцій, покладених на нього [10, с. 61].

Обов'язкове резервування, на думку деяких вчених, не повинно бути основним інструментом у регулюванні грошово-кредитних відносин і його застосування потребує великої обережності [4, с. 34]. Щодо важливої, але не основної ролі обов'язкового резервування як інструмента грошово-кредитної політики, в економічній літературі наводяться такі аргументи: надання переваги контролю за короткостроковими відсотковими ставками; спричинення до додаткового податку на депозитарні установи, що знижує їх конкурентоспроможність відносно інших фінансових інститутів; послаблення впливу обов'язкового резервування внаслідок інновації ринку капіталу [2, с. 53; 14, с. 58]. Проте повне резервування, ідея якого була висунута Морісом

Алле, на переконання М. Фрідмена, дозволяє контролювати інфляцію [14, с. 58-59].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій економічній літературі наводиться багато трактувань поняття обов'язкових резервів та політики обов'язкового резервування [1, с. 118; 6, с. 6; 9, с. 118; 14, с. 56; 15, с. 39-40]. Втім, точно і повно сутність політики обов'язкового резервування відображає її трактування як регулювання визначення та формування обов'язкової частини коштів, яка зберігається кредитними організаціями на рахунках у центральному банку.

Обов'язкове резервування можна умовно розділити на такі елементи, сукупність яких визначає його загальний характер і спрямованість: база резервування; величина нормативу резервування; пільги по резервуванню; спосіб розрахунку коштів, що підлягають резервуванню; спосіб і період підтримки резервів; можливість використання резервів; склад активів, прийнятних для виконання резервних вимог; можливість отримання доходів від зарезервованих коштів [15, с. 40]. Обов'язкові резерви, як правило, встановлюються відносно пасивів банківських установ або окремих їх статей, хоча є випадки їх встановлення стосовно активів. База для розрахунку обов'язкових резервів може розподілятися за строками депозитів та їх абсолютними сумами. У деяких країнах за обов'язковими резервами нараховуються відсотки, що, на думку М. Фрідмена, має такі переваги: усунення неефективного розподілу ресурсів банку, позбавлення банків стимулів уникати обмежень, перерозподіл монополістичної ренти уряду від грошової емісії [14, с. 59].

Цілі застосування, функції та правила використання обов'язкового резервування на сучасному етапі наведено на рис. 1.

Рис. 1. Цілі застосування, функції та правила використання обов'язкового резервування

До недоліків обов'язкового резервування відносять: негнучкість, неоперативність, жорсткість [4, с. 34], вилучення частини позичкового капіталу з реального сектора [15, с. 39], збільшення ціни банківських ресурсів, податковий характер обов'язкових резервів, дестабілізуючий вплив змін порядку і норм обов'язкового резервування на банківську систему [12, с. 8].

Висновок про швидкий вплив змін мінімальних резервних вимог на грошову масу, як зазначає Л. Харріс, був зроблений у працях М. Фрідмена, А. Шварца і Ф. Кейгена [25, с. 264]. Ефективність обов'язкового резервування як інструмента грошово-кредитної політики у довгостроковому періоді переважно виявляється через вплив грошового мультиплікатора (m) на обсяги кредитування банками економіки і динаміку грошової маси, величина якого є обернено пропорційною нормі резервних вимог (r), тобто $m = 1/r$. Загальний приріст грошової маси (M) у результаті мультиплікативного

ефекту із початково внесеного до банківської системи депозиту (DI) визначається таким чином: $M = v \cdot DI$, де v – швидкість обігу грошової одиниці.

Залежність між нормами обов'язкового резервування та ціною стабільністю є оберненою (рис. 2). Втім, надмірне підвищення норм резервування може викликати зниження ділової активності, неможливість ефективного використання банками залучених ресурсів та спричинити кризу банківської системи [22, с. 103].

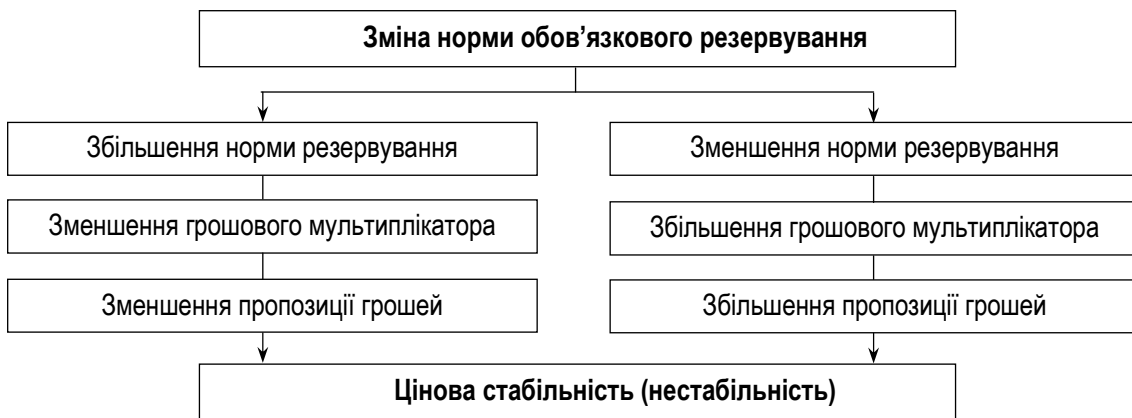

Рис. 2. Механізм впливу зміни норми обов'язкового резервування на цінову стабільність

Зазначений механізм впливу норм обов'язкового резервування на цінову стабільність є спрощеним, оскільки у ньому не враховуються такі фактори, як частка готівки, що залишається у позичальника, загальна структура грошової маси за агрегатами, надлишкові резерви, процентні ставки, кон'юнктура грошового ринку тощо.

Формулювання цілей статті. У статті потрібно розглянути особливості використання політики обов'язкового резервування у країнах з перехідними економіками, у тому числі в Україні, та розробити пропозиції щодо удосконалення її використання у нашій державі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Обов'язкове резервування активно використовується країнами з перехідними економіками поряд з незначним його значенням у регулюванні грошово-кредитного ринку розвинутих країн у зв'язку зі становленням фінансових ринків та зростанням значення цінних паперів. Ефективному використанню опосередкованих інструментів грошово-кредитної політики у країнах з перехідними економіками перешкоджають слабкість інституційних основ банківської сфери, недостатній розвиток фінансових ринків та обмежене коло фінансових продуктів.

Функції обов'язкового резервування у деяких країнах з перехідною економікою подано у табл. 1, іноді до них відносять стримування емісії кредитних грошей комерційних банків та страхування ненадійних позик [1, с. 119].

**Функції обов'язкового резервування у країнах
з перехідною економікою [14, с. 66]**

Країна	Грошовий буфер	Регулювання ліквідності	Регулювання грошової пропозиції	Оподаткування
Болгарія	+	+	+	+
Угорщина	-	-	+	+
Латвія	+	+	+	+
Литва	+	+	+	+
Польща	+	-	-	+
Росія	-	+	+	+
Україна	-	+	+	+
Словакія	-	+	+	+
Словенія	-	+	-	+
Чехія	-	+	-	-
Естонія	+	+	+	-

Використанню обов'язкового резервування у країнах з перехідною економікою притаманні такі закономірності розвитку: високі норми обов'язкового резервування та жорсткий режим їх виконання на початку трансформаційного процесу, що зумовлено стратегічними дефляційними цілями центральних банків (за часів СРСР норма обов'язкового резервування складала 5 %, у 1990 р. – 10 %); збереження відносно високих норм обов'язкового резервування після завершення періоду макроекономічної стабілізації та деяке їх підвищення у 1996-1998 рр., що пов'язано з намаганням центральних банків обмежити розширення грошової маси внаслідок припливу короткострокового капіталу в умовах, коли монетарна політика була спрямована на два проміжні орієнтири та послаблення ролі операцій відкритого ринку під час потрясінь на ринках інститутів внутрішнього боргу.

У міру розвитку ринкових процесів у трансформаційних економіках спостерігається тенденція зниження ефективності регуляторного впливу обов'язкового резервування на сферу фінансового посередництва, що пов'язано з об'єктивними та суб'єктивними факторами. До об'єктивних факторів відносять: посилення інтеграції зі світовими фінансовими ринками завдяки динамічному розвитку внутрішніх ринків капіталу і поступовій лібералізації валютних обмежень; зростання інтересу банків до переорієнтації з традиційних кредитних на інші сегменти фінансового ринку через розширення можливостей фондового інвестування і посилення ролі фінансових ринків при перерозподілі капіталу; посилення ролі надлишкової банківської ліквідності через зростання грошової бази, зумовленої припливом капіталу з-за кордону, на фоні обмеженого зростання грошової маси. До суб'єктивних – вплив політики зближення з Єврозоною на організацію

системи інструментів грошово-кредитної політики банків перехідних економік.

Про низькі можливості впливу існуючої політики резервних вимог на ліквідність банківської системи свідчать зменшення позитивної кореляції між нормою обов'язкового резервування та процентною ставкою за кредитами на міжбанківському ринку (коефіцієнт кореляції протягом 1998-1999 рр. дорівнював 0,635, протягом 2000-2001 рр. – 0,238) та зростання фактичного коефіцієнта резервування протягом 1998-2001 рр. з 12 до 23 % [11, с. 26-28].

До головних причин зниження норм обов'язкового резервування у країнах з перехідними економіками відносять: сприятливу внутрішню та міжнародну макроекономічну кон'юнктуру, зростання довіри іноземних інвесторів до економічної політики в цілому та грошово-кредитної політики зокрема, консолідацію національної банківської системи і розробку більш ефективного банківського нагляду, підвищення конкурентноздатності вітчизняних банків внаслідок інтеграції внутрішнього ринку у міжнародну фінансову систему [8, с. 162-166; 14, с. 67].

Обов'язкове резервування у деяких країнах з перехідною економікою має такі особливості (табл. 2).

Таблиця 2

**Обов'язкове резервування у країнах з перехідною економікою
станом на 01.08.2004**

Країна	Норматив обов'язкового резервування	База обов'язкового резервування	Суб'єкти обов'язкового резервування	Нормативно-правова база
Болгарія	8 % резервної бази	Кошти у національній та іноземній валюті, крім коштів, залучених від інших банків. За резерви у національній валюті можуть сплачуватись відсотки за ставкою, яка не перевищує дохід Національного банку Болгарії від вкладень у євро	1) банки; 2) філії іноземних банків	Regulation № 21 on the Minimum Required Reserves Maintained with the Bulgarian National Bank by Banks (issued on 19.02.1998)
Румунія	18 % резервної бази – у національній валюті 25 % резервної бази – в іноземній валюті	Зобов'язання у національній та іноземній валюті, що включають залучені депозити та інші кошти. Не включаються до резервної бази: 1) кошти, залучені від Національного банку Румунії; 2) кошти, залучені від банків, центральних кооперативів та їх філій, обмежених у створенні резервів НБР; 3) базовий капітал банків/ центральних кооперативів За резерви сплачуються відсотки за ставкою не меншою середньої відсоткової ставки на депозити до запитання з банками. За надлишкові резерви відсотки не сплачуються	1) банки; 2) філії зарубіжних банків; 3) вітчизняні та іноземні юридичні особи (кредитні кооперативи)	Regulation № 6 on reserve requirements (of 24.07.2002)
Чехія	2 % резервної бази	Зобов'язання банку строком до 2 років	1) банки; 2) будівельні товариства;	Czech National Council Act № 6/1993 Coll. (of the 17.12.1992)

Країна	Норматив обов'язкового резервування	База обов'язкового резервування	Суб'єкти обов'язкового резервування	Нормативно-правова база
			3) філії іноземних банків, які мають банківські ліцензії Чехії або працюють у Чехії на основі індивідуальних ліцензій	(Art. 25)
Словакія	2 % (для банків)	1) депозити до запитання, строкові депозити та кредити, отримані у національній та іноземній валютах; 2) депозити та отримані кредити, деноміновані у національній та іноземній валютах на обумовлений період; 3) боргові зобов'язання у національній та іноземній валютах, крім іпотечних бондів За резерв сплачуються відсотки	1) банки; 2) філії іноземних банків; 3) ощадні банки; 4) інститути електронних грошей	Act of the National Council of the Slovak Republic № 602/2003 Z.z. on the National Bank of Slovakia, Decision № 7 of the National Bank of Slovakia, concerning minimum required reserves of banks, branch offices of foreign banks, home saving banks and electronic money institutions (issued on 12.12.2003)
Словенія	0 % резервної бази I 2 % резервної бази II 4,5 % резервної бази III	I. Зобов'язання зі строком понад 2 роки (у т.ч. операції "репо", що базуються на усіх урядових цінних паперах). II. Зобов'язання, деноміновані у національній валюті, строком від 91 дня до 2 років. III. Зобов'язання, деноміновані у національній валюті, строком до 90 днів. За резерви можуть сплачуватись відсотки	1) банки; 2) ощадні банки; 3) кооперативи	Bank of Slovenia Act № 58/02
Польща	3,5 % резервної бази, за виключенням 30 % резервної бази у випадку депозитів до запитання та 20 % резервної бази у випадку строкових депозитів	1) кошти на рахунках у національній та іноземній валютах; 2) кошти, отримані від продажу цінних паперів; 3) інші залучені кошти, які підлягають погашенню, за винятком коштів, залучених від інших банків; 4) кошти, залучені в іноземному банку (відповідно до угоди), раніше набрання чинності актом (the Act on the National Bank of Poland of 29.08.1997); 5) кошти, залучені закордоном на період не менше 2 років Відсотки за обов'язковими резервами не сплачуються	Банки	The Act on the National Bank of Poland of 29.08.1997
Угорщина	0 % резервної бази I 5 % резервної бази II	I. 1) депозити; 2) боргові зобов'язання строком понад 2 роки; 3) репо. II. Інші зобов'язання, які не зазначені у резервній базі I	Кредитні інститути та їх філії	Decree 2/2003. (PK.14) of the Magyar Nemzeti Bank on Minimum Reserves

Країна	Норматив обов'язкового резервування	База обов'язкового резервування	Суб'єкти обов'язкового резервування	Нормативно-правова база
Туреччина	6 % резервної бази I 11 % резервної бази II	I. Зобов'язання у національній валюті. II. Зобов'язання в іноземній валюті.	1) банки; 2) спеціальні фінансові будинки	The Law on the Central Bank of the Republic of Turkey № 1211 (Date of Acceptance: 14.01.1970)
Литва	0 % резервної бази I 6 % резервної бази II Від загальної розрахованої суми резервування віднімається 345280 литовських літ	I. 1) депозити та подібні зобов'язання зі строком понад 2 роки; 2) боргові зобов'язання строком понад 2 роки; 3) зворотна купівля трансакцій. II. Інші зобов'язання резидентам та нерезидентам у національній та іноземній валютах, крім зобов'язань Банку Литви та іншим банкам, які не зазначені у резервній базі I Відсотки за обов'язковими резервами не сплачуються	1) комерційні банки; 2) філії іноземних банків	Acts of law regulation the activities of the banks of Lithuania 2003/3 (30)
Естонія	13 % резервної розрахованої бази (загальна) 13 % суми пунктів 1-4* резервної розрахованої бази (спеціальна)	1) Зобов'язання клієнтам; 2) боргові зобов'язання банків; 3) сукупні зобов'язання до іноземних кредитних організацій; 4) зворотна купівля угод; 5) фінансові гарантії фінансовим інститутам, що належать до консолідованої групи; 6) субординовані зобов'язання; 7) урядові фонди запозичення та подібні фонди На залишки за обов'язковими та надлишковими резервами нараховуються відсотки	Кредитні інститути	Decision № 11-2 of the Board of Eesti Pank "Credit institutions' reserve requirement" (adopted on 31.10.2002)
Росія	2 % резервної бази I 3,5 % резервної бази II 3,5 % резервної бази III	I. Зобов'язання перед банками-нерезидентами у національній та іноземній валютах. II. Зобов'язання перед фізичними особами у національній валюті. III. Інші зобов'язання у національній та іноземній валютах На обов'язкові резерви відсотки не нараховуються	Кредитні організації	Законы Российской Федерации "О Центральном банке Российской Федерации", "О банках и банковской деятельности", решение Совета директоров Банка России (протокол заседания Совета директоров Банка России от 26.03.2004 № 6), Положение "Об обязательных резервах кредитных организаций" от 29.03.2004 № 255-П

Країна	Норматив обов'язкового резервування	База обов'язкового резервування	Суб'єкти обов'язкового резервування	Нормативно-правова база
Білорусія	7 % резервної бази I 10 % резервної бази II 10 % резервної бази III	I. Залучені кошти фізичних осіб у національній валюті. II. Залучені кошти юридичних осіб у національній валюті. III. Залучені кошти в іноземній валюті	1) банки; 2) небанківські кредитно-фінансові організації	Банковский кодекс Республики Беларусь от 25.10.00 № 441-3, Постанова від 20.07.2004 № 229
Молдова	12 % резервної бази	Залучені депозити та інші подібні зобов'язання Національний банк Молдови оплачує за частину обов'язкових резервів, які перевищують 5 % зобов'язань, на яких базується обов'язкове резервування	Банки	Law of the Republic of Moldova № 548-XIII of 21.07.1995 on the National Bank Of Moldova, Regulation on Required Reserves Regime (approved Decision № 85 of the Council of Administration of the NBM of 15.04.2004 (OM № 67-72 of 30.04.2004)
Довідково: Євро-пейський центральний банк	2 % резервної бази I 0 % резервної бази II Від резервування звільнюються активи на суму до 100000 євро	I. 1) депозити "овернайт"; 2) депозити строком до 2 років; 3) депозити з погашенням до 2 років; 4) боргові зобов'язання строком до 2 років. II. 1) депозити строком понад 2 роки; 2) депозити з погашенням понад 2 роки; 3) репо; 4) боргові зобов'язання строком понад 2 роки За залишками сплачується відсоток за ставкою РЕПО (на відміну від Бундесбанку)	Кредитні інститути та їх філії	Statute of the ESCB (article 19), Council Regulation No. 2531/98, Regulation (EC) № 1745/2003 of the European Central Bank on the application of minimum reserves (ECB/2003/9) (issued on 01.12.1998)

* Боргові зобов'язання терміном більше 2 років.

Визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків є одним з основних інструментів грошово-кредитної політики відповідно до ст. 25 Закону України "Про Національний банк України".

Політика обов'язкового резервування почала застосовуватись Національним банком України з 1992 року. Норматив обов'язкового резервування коштів банків у Національному банку України змінювався досить часто: в 1992 р. він становив 10 %, 1993 р. – 25, 1994 р. – 15, 1995 р. – 15, 1996 р. – 15, 1997 р. – 15, 1998 р. – 17, 1999 р. – 15, 2000 р. – 15, 2001 р. – 6-14, 2002 р. – 0-12, 2003 р. – 0-12 % [3, с. 62-63]. Це пояснюється низькою потужністю ринку цінних паперів та непрямих інструментів грошово-кредитної політики [10, с. 61].

Порядок формування обов'язкових резервів, запроваджений з 1 березня 1994 р., передбачав зберігання обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку у Національному банку України. З 1 червня 1995 р. було запроваджено порядок формування обов'язкових резервів в обсязі 7,5 % від суми залучених коштів населення на строкові вклади до запитання для Ощадного банку України. З листопада 1996 р. було дозволено формувати обов'язкові резерви в іноземній валюті на окремому рахунку НБУ в банку *Mees Pierson Amsterdam*. У 1996 р. було дозволено включати у покриття обов'язкових резервів придбані державні цінні папери. З 1 квітня 1997 р. було встановлено єдиний норматив формування обов'язкових резервів для всієї банківської системи на кореспондентському рахунку в НБУ. З серпня 1998 р. було запроваджено щоденний контроль за формуванням обов'язкових резервів комерційними банками з метою послаблення негативних наслідків фінансової кризи в Росії.

З 1 жовтня 2004 р. встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів: строкові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валюті – 7 %; кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валюті та кошти на поточних рахунках – 8 % [17].

Порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України, що регламентується Положенням про порядок визначення та формування обов'язкових резервів для банків України, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 21.04.2004 № 172, встановлено єдиним для всіх банків України. Формування та зберігання банками коштів обов'язкових резервів здійснюється у національній валюті на кореспондентському рахунку банку або на окремому рахунку в Національному банку. Обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені кошти юридичних та фізичних осіб у національній та іноземній валюті, за винятком кредитів, одержаних від інших банків; іноземних інвестицій, залучених від міжнародних фінансових організацій та коштів, залучених на умовах субординованого боргу. Резервною базою є сума пасивів, а за окремими активно-пасивними рахунками – пасивне сальдо за зведеним балансом банку. За залишками коштів, що формують обов'язкові резерви, проценти не нараховуються. За недотримання банком порядку формування обов'язкових резервів Національний банк застосовує адекватні заходи впливу.

З 23 серпня 2004 р. щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України повинен зберігатися обсяг обов'язкових резервів у розмірі не менше 70 % від суми визначеного та сформованого обсягу обов'язкових резервів за попередній звітний період резервування [19].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У науковій економічній літературі наводяться різноманітні

пропозиції стосовно удосконалення політики обов'язкового резервування [12]:

1. Диференціація обов'язкових резервів залежно від: типу кредитної установи, терміну її діяльності, величини активів, особливостей регіону і стану грошового ринку, видів і строків кредиту, складу і структури активів комерційних банків, належності депонованої суми до певного агрегату грошової маси.
2. Виключення з бази резервування коштів у національній та іноземній валюті, залучених від населення (або нижчий норматив обов'язкового резервування).
3. Зменшення суми коштів, що підлягають депонуванню для виконання резервних вимог, на величину довгострокових кредитів підприємствам.
4. Об'єднання кореспондентського рахунку кредитної організації і рахунку, на якому депонуються її обов'язкові резерви, в єдиний кореспондентський рахунок з обов'язковою умовою забезпечення потрібного рівня ліквідності на рахунку протягом місяця.

Щодо ефективності запровадження диференціювання обов'язкового резервування з метою його удосконалення серед науковців існує багато думок. На думку деяких вчених, доцільним є запровадження в Україні системи диференціювання обов'язкових резервів залежно від абсолютних сум депозитів та видів кредитних установ, їх розмірів та вибору пріоритетів при здійсненні активних операцій [5, с. 50]. Інші вчені вважають, що більш ефективним при організації обов'язкового резервування є скорочення різних видів диференціацій та преференцій, що запобігає виникненню спроб відхилень кредитних організацій від виконання встановлених резервних зобов'язань. Відсутність диференціації резервних ставок залежно від виду зобов'язань, що резервуються, нівелює стимули перетікання коштів між ними [7, с. 7-8]. На переконання деяких вчених, ефективним є створення центральними банками єдиних умов обов'язкового резервування при визначенні усіх основних параметрів; надання йому загального характеру шляхом максимального розширення кількості кредитних організацій-резидентів та філій іноземних банків, що підлягають обов'язковому резервуванню [7, с. 7-8].

Недоцільним є запровадження диференційованих обов'язкових резервів залежно [12, с. 9]:

- від виду кредитної установи (сфери діяльності і величини капіталу) і звільнення малих банків від резервування пояснюється недостатньою обґрунтованістю, стимулюванням банків до переходу у групу з нижчим нормативом обов'язкового резервування та можливістю викривлення ринкового механізму і порушення банківської конкуренції;
- термінів залучення ресурсів та належності до певного грошового агрегату, що ускладнює розрахунки і перевірку виконання обов'язкових резервів та створює можливість для кредитних установ відносити залучені ресурси до категорії з нижчими нормами резервування.

В економічній літературі розглядається можливість використання кредитними організаціями своїх обов'язкових резервів та плати за них [12, с. 11]. Встановлення плати за обов'язкові резерви, на думку деяких дослідників, сприятиме підвищенню дієвості обов'язкового резервування [7, с. 7-8].

З метою підвищення ефективності та гнучкості обов'язкового резервування як інструмента грошово-кредитного регулювання вважаємо за доцільне запровадити в Україні:

- систему диференціювання обов'язкових резервів залежно від абсолютних сум депозитів та видів кредитних установ, їх розмірів та вибору пріоритетів при здійсненні активних операцій, що стимулювало б комерційні банки до роботи з дрібними вкладниками, мало позитивний вплив на стан ліквідності кредитної системи внаслідок широкої диверсифікації банківських пасивів та дало можливість центральному банку впливати на динаміку грошової маси, кредитну політику комерційних банків, склад і структуру кредитної системи, інтенсивніше розвиваючи ті інститути, які є найбільш конкурентоспроможними щодо виконання вимог обов'язкового резервування, і встановлюючи для них пільгові ставки резервування (критеріями зазначеного диференціювання і пільгової підтримки можуть бути величина статутного фонду банку, його територіальне розміщення або кредитування тих чи інших програм відповідно до завдань економічної політики держави);
- нижчий норматив обов'язкового резервування коштів у національній та іноземній валюті, залучених від населення;
- меншу суму коштів, що підлягають депонуванню для виконання резервних вимог, на величину довгострокових кредитів підприємствам.

Список літератури

1. Адамик Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 278 с.
2. Болдаков В. Обов'язкове резервування як інструмент грошово-кредитної політики // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 1. – С. 52-54.
3. Бюлетень Національного банку України. – 2004. – № 4.
4. Василишен Э.Н., Маршавина Л.Я. Резервные требования как инструмент денежно-кредитного регулирования (сравнительный анализ) // Деньги и кредит. – 1996. – № 11. – С. 34-41.
5. Дзюблюк О. Особливості застосування мінімальних обов'язкових резервів у процесі реалізації грошової політики // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 7. – С. 48-50.
6. Залунина Л.В. “Традиционный” инструмент денежной политики // Банковское дело. – 2003. – № 10. – С. 6-11.
7. Залунина Л.В. “Традиционный” инструмент денежной политики // Банковское дело. – 2003. – № 12. – С. 2-8.
8. Коваленко В.В. Обов'язкове резервування як інструмент грошово-кредитної політики // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. праць. Т. 9. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2004. – С. 162-166.
9. Козюк В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика. – Тернопіль: Джура, 1999. – 260 с.

10. Козюк В.В. Сучасні центральні банки: середовище функціонування та монетарні рішення. – Тернопіль: Астон, 2001. – 300 с.
11. Костюк О.М., Шаповалов А.В. Проблеми та перспективи застосування політики резервних вимог в Україні // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Зб. наук. статей. – Харків: Фінарт, 2002. – С. 26-28.
12. Ларина О.И., Москвин В.А. Обязательное резервирование в России // Банковское дело. – 2002. – № 3. – С. 8-12.
13. Медведев Н.Н. Вопросы обязательного резервирования // Деньги и кредит. – 2002. – № 9. – С. 36-38.
14. Моисеев С.Р. Структура, функции и международная практика резервных требований // Финансы и кредит. – 2002. – № 17(107). – С. 56-67.
15. Москвин В.А., Ларина О.И. Пути совершенствования обязательного резервирования // Деньги и кредит. – 2002. – № 3. – С. 39-44.
16. Найденов В.С., Сменковский А.Ю. Инфляция и монетаризм. Уроки антикризисной политики. – Белая Церковь: ОАО “Белоцерковская книжная фабрика”, 2003. – 352 с.
17. Про затвердження Положення про окремі питання регулювання грошово-кредитного ринку: Постанова Правління Національного банку України від 24.11(18.08).2004 № 565(397).
18. Про затвердження Положення про порядок визначення та формування обов’язкових резервів для банків України: Постанова Правління Національного банку України від 21.04.2004 № 172.
19. Про затвердження Положення про регулювання грошово-кредитного ринку: Постанова Правління Національного банку України від 21.07.2004 № 337.
20. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 29. – С. 238.
21. Секторальні моделі прогнозування економіки України / За ред. академіка НАН України В.М. Гейця. – К.: Фенікс, 1999. – 304 с.
22. Социально-экономические модели в современном мире и путь России: В 2 кн. / Междунар. ассоциация акад. наук, РАН; Под общ. ред. К.И. Микульского. – М.: ЗАО “Издательство “Экономика”, 2003.
23. Сравнительный анализ денежно-кредитной политики в переходных экономиках. М., 2003. – 244 с.
24. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика в Україні / За ред. В.І. Міщенка. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 305 с.
25. Харрис Л. Денежная теория: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. В.М. Усоскина. – М.: Прогресс, 1990. – 750 с.

Шаринська, О.Є. Обов’язкове резервування як інструмент грошово-кредитного регулювання цінової стабільності / О.Є. Шаринська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць: Суми.- УАБС НБУ, 2005.- Т. 12.- С. 101-115.